

CONSCIÈNCIA D'ARA
I la setmana que ve:
Juan José Plasencia: el cos emocional

Estils

DÍDAC P. LAGARRIGA
BARCELONA

És la mística cosa del pasat, d'estampes medievals, de solituds extremes o bé d'indrets llunyans? Si no és així, com comunicar-la? La catedràtica porto-riquenya Luce López-Baralt, nascuda el 1944, doctorada a Harvard, estudiosa de literatura àrab i espanyola comparada, reconeguda internacionalment i autora de nombrosos llibres sobre autors místics, en especial Sant Joan de la Creu, publica ara *La cima del éxtasis* (Trotta) per explicar la seva pròpia vivència mística. Ho fa despullada del llenguatge acadèmic, admetent fins i tot els límits de l'escriptura, convidant místics i místiques que s'han vist també, al llarg dels segles, impel·lits a escriure sobre les vivències interiors malgrat l'ús, sempre escàs, del llenguatge. Ho fa acompanyant el text de diverses obres gràfiques d'artistes com l'araboamericana Wasmaa Chorbachi i els espanyols José Manuel Sánchez-Darro i Ana Crespo.

“Em va venir el regal impagable de l'èxtasi justament mentre exercia la meua vocació més feliç i fondata: donant classes de literatura en un espai particularment estimat, la Universitat de Puerto Rico. He trigat dècades a assumir el que em va passar”, explica. Finalment, una imatge arquitectònica li serveix per expressar l'experiència. Es tracta del rebedor que el califa omeia Abd al-Rahman III va manar construir en la cort cordovesa de Madinat al-Zahra en el seu nom àrab original i avui coneguda com a Medina Azhara (que podríem traduir com “la ciutat brillantíssima” o “resplendent”) al segle X, ara en ruïnes. La llegenda ens parla d'un espai calidoscòpic on les brillantors dels materials de construcció, com les columnes de cristall i les rajoles brillants, aconseguen l'efecte d'una dansa cromàtica canviant dels rajos del sol, realçada a més per una font de mercuri que argentava encara més el lloc.

Descobrimint íntim

Per a l'erudita, entreveure aquest rebedor andalusí, alhora emparentat amb altres exemples d'arquitectura i art islàmic que juguen amb la geometria i la llum, va suposar el mecanisme pel qual poder explicar la seva vivència. “Quan les modalitats expressives d'una cultura particular ens són afins, semblaria que ens recorden quelcom que ja sabíem des de sempre. El recordar o retrobar a nivell espiritual profund és donar amb una disposició original que, en el fons, mai hem perdut”, afirma, si bé puntualitza que no es refereix a un cas de conversió religiosa, sinó “al descobrimint íntim i sempre joíus que vivim quan trobem les formes culturals i espirituals que expressen millor el més autèntic de la nostra ànima i de la nostra sensibilitat”. Escriptors que han experimentat la vi-

Les runes de Medina Azhara, a Còrdova. GETTY

Quan l'islam explica la vivència mística cristiana

La catedràtica Luce López-Baralt narra la pròpia experiència espiritual en un llibre

vència de l'èxtasi com Borges són, com ella mateixa diu, “trànsfuges a altres cultures en el moment d'encunyar-les en la paraula escrita”. “Heretiarques, cabalistes, sufis i budistes pul·lulen per les seves obres tot i la cultura catòlica en la que va néixer el mestre argentí”, recorda.

En el cas d'ella, l'atracció per l'islam l'ha sentit des de petita: “Alguns

Orígens
L'atracció per l'islam l'ha sentit des de que era una nena petita, explica

gravitem cap a formes d'expressió contemplativa pròpies d'una cultura religiosa aliena, de la mateixa manera que un gira-sol busca instintivament la llum del sol. Des de petita aquest és el meu cas, certament extrem perquè als setze anys vaig començar a aprendre l'àrab pel meu compte, una llengua semítica que mai en la vida havia escoltat”. Els

mestres sufis i Sant Joan de la Creu (tant amarats de sufisme) l'han influenciat fins al punt de dedicar-li el recorregut professional que l'ha portat a ser professora en diverses universitats d'Amèrica i Europa. Gràcies a aquestes referències, i a moltes d'altres, com Teresa d'Àvila o el poeta i sacerdot nicaragüenc Ernesto Cardenal (“amic i confessor”), pot teixir un escrit per narrar allò que les paraules no poden explicar. El propi Cardenal va ser qui li va recomanar que després de l'experiència mística el que havia de fer era seguir amb la seva vocació i que ser professora també era un signe de gràcia si allò la feia sentir plenament realitzada.

Respectar la mística

El teòleg Karl Rahner sosté que “sense l'experiència religiosa interior de Déu cap persona pot romandre cristiana a la llarga sota la pressió de l'actual ambient secularitzat”. Arrel d'aquesta cita, López-Baralt reflexiona sobre la necessitat d'una branca esotèrica estable i reconeguda dins del cristianisme, com succeeix en el judaisme i l'islam, on la càbala i el sufisme no tenen equivalència cristiana. “Si un iniciat musulmà o jueu explica-vol aprofundir en la vida de l'ànima sense abandonar la seva fe, escull de manera natural aquestes opcions espirituals, acreditades per l'experiència de segles. Als cristians se'ns ha fet molt difícil assumir amb respecte aquesta forma alterna de la Realitat, ja que a la nostra religió institucionalitzada li manca la dimensió esotèrica, un espai respectuós i legítim des del qual explorar aquestes dimensions del saber”.

Segons ella, una de les causes la trobem en els llargs segles d'Inquisició, que han esborrat vestigis que podrien haver donat pas a aquesta tradició. “Hem oblidat bona part de la saviesa secreta de místics com els Reformadors del Carmel, i encara no hem assumit del tot les lliçons de místics contemporanis com Merton, Pannikar, Cardenal o Hammarskjöld”. Tot i això, continua explicant, “la ciència i la filosofia, també el psicoanàlisi, venen fent importants revisions epistemològiques en els seus respectius camps i les seves exploracions pragmàtiques ens ajuden a comprendre millor, i a respectar més, el fenomen místic. Sobretot per distingir l'èxtasi de les patologies amb les que se l'ha associat”.

El seu és un llibre corregit mentre acompanyava al seu marit pels hospitals (el també professor Arturo Echevarría, mort recentment), la pandèmia confinava el món i el seu país era “llastimat per la bancarrota, dos huracans seguits i terratrèmols sense treva a la costa sud”. Malgrat tot, i en mig d'aquest dur procés de deseiement, conclou: “Resplendeix com mai en la fondària del meu ésser la certesa joiosa de l'amor infinit de Déu i queda incòlume una única pregaria: facis la teua voluntat”. Lliurament i confiança: ingredients de la mística. ■